

Využití jazykových korpusů v akademickém psaní

Petr Sudický

Katedra anglistiky a amerikanistiky
FF MU

Cíle semináře

- pochopit, jak mohou jazykové korpusy usnadnit psaní a zlepšit úroveň akademických textů
- porozumět struktuře akademického jazyka
- zlepšit úroveň vlastních jazykových dovedností při řešení praktických úloh

Úvod do použití jazykových korpusů

Podívejte se na následující věty a snažte se zjistit, zda jsou gramaticky/stylově správné či nesprávné. Můžete použít jakékoli zdroje.

- If the sun is too hot perhaps you would like to sit in the shadow?
- The amount of accidents is very increasing.

Co je to vlastně ten *korpus*?

Ve dvojicích nebo malých skupinkách zkuste vymyslet několik bodů o tom, co je to jazykový korpus a jak je možná možné využít jej ve vlastní praxi.

Jazykový korpus

- soubor textů připravených k elektronickému zpracování a analýze
- struktura a obsah odpovídají zaměrům výzkumu, použití a celkovému účelu zdroje
- typy korpusů:
 - obecný x specializovaný
 - jedno- x vícejazyčný
 - malých x velkých rozměrů

Jak mi může korpus pomoci?

- řešení specifických jazykových problémů
- slovníky neobsahují dostatek informací o používání konkrétního jazykového prvku
- zlepšení stylu a kontrola textu
- inspirace pro vlastní psaní
- „modelový jazyk“
- zlepšení vlastních jazykových dovedností

Jak vlastně funguje anglický jazyk?

- angličtina je z velké části frazeologický, idiomatický jazyk
- tvorba textu probíhá skládáním funkčních bloků jazyka, jakýchsi „prefabrikovaných“ jednotek
- funkční bloky plní důležité funkce:
 - usnadňují produkci a porozumění textu
 - zvyšují idiomatičnost jazykového projevu
 - jsou důležitým indikátorem odborného stylu

Je důležité si uvědomit, že význam většiny slov není pevně daný, ale závisí na jazykovém kontextu, tedy na tom, jaká slova se vyskytují v jejich okolí v textu.

Význam a použití slovních jednotek tak nelze oddělovat, ale je nutné je chápat jako celek.

Při rozlišování významově blízkých slov se tak často nejedná o nuance ve významu, ale způsob použití a chování v textu (kolokace aj.).

Typické korpusové dotazy

- Správné užití slova, které často nepoužívám
(*significant*)
- Nevím, jaké z dvojice blízkých slov použít?
(*therefore x thereby*)
- Jaká je správná předložka?
(*the main idea ____ this approach*)
- Jaké přídavné jméno použít, abych dodržel správnou formu akademického stylu?
(*'lots of evidence*)

Korpusové nástroje

základní řešené otázky:

frekvence

frazeologie

kolokace

Základní (a nut/(d)ná?) terminologie

- search string, simple search
- lemma, word (form), phrase
- KWIC concordance
- context
- text-type

- noun, adjective, verb, adverb, preposition

Začínáme s korpusem

increase

- Kolikrát se vyskytuje v BNC?
- Kolikrát se vyskytuje jako sloveso/podstatné jméno?
- Je častější s předložkou IN nebo OF?
- Jaké jsou typické kolokace?
- Jaká jsou podobná slova?
- Jaký je rozdíl mezi *increase* a *go up*?

Začínáme s korpusem

research

- Jak často se vyskytuje v korpusu?
- V jakých typech textů se vyskytuje nejčastěji?
- Jaké jsou časté typy výzkumu?
- Jaké jsou typické vazby?

Problematické oblasti

Přemýšlejte, jaké oblasti jazyka vám dělají problémy (oblasti gramatiky, konkrétní slovíčka, předložkové vazby apod.) a jak by bylo možné tyto problematické jevy řešit pomocí korpusu.

Problematické oblasti

významově blízká slova

pretty, quite and rather

- Jak často se vyskytují v korpusu?
- V jakých typech textů?
- Jaké jsou jejich typické vazby?

Problematické oblasti

předložkové vazby

deal, focus and study

- Jaké jsou typické předložky?
- Jak může předložka souviset s významem?

Problematické oblasti

struktura text

on the other hand, however, though

- V jakých pozicích ve větách se vyskytují?
- Jak jsou používány čárky?
- V jakých typech textů se vyskytují?

Problematické oblasti

skrytý význam

cause

- Jak byste použili sloveso *cause*?
- S jakými slovy se typicky pojí?
- Jak toto spojení ovlivňuje význam textu?

Samostatná činnost

Na základě získaných znalostí a dovedností se pokuste jazykově a stylově vylepšit některý se svých předchozích anglických textů (např. abstrakt magisterské práce).

Jaké jsou vaše nejčastější problémy?

Korpus akademických abstraktů

- geografické a příbuzné disciplíny
- 40 PhD abstraktů studentů na UM, USA
- výzkumný a referenční zdroj
- postupně doplňováno o nové texty a další obory

Specializovaný odborný korpus geografické angličtiny

- specifický styl jazyka každé odborné disciplíny
- hledání odborné terminologie
- funkce a zapojení terminologie do textu
- referenční a podpůrný zdroj pro psaní textů

**každý 5 významných článků svého oboru
(odborná periodika, renomovaní autoři)**

Děkuji za pozornost! :-)

A přeji hodně úspěchů s odborným psaním!

Petr Sudický
Katedra anglistiky a amerikanistiky
FF MU

sudicky@phil.muni.cz